

УДК 685.34.02

Р.В. Росул, Т.М. Садовнікова, Т.Т. Рейс*Мукачівський державний університет***ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ШКІРГАЛАНТЕРЕЙНИХ ВИРОБІВ**

В роботі розглянуто історичний опис розвитку шкіргалантерейних виробів для подальшого вдосконалення моделювання шкіргалантерейних виробів і створення конструктивно уніфікованих рядів моделей. За допомогою Історико-етнографічного аналізу конструкції досліджуваного об'єкту та визначення параметрів, шляхом графічної інтерпретації, що дозволить застосовувати при виготовленні виробів. Актуалізовано питання виробів народів Закарпаття. Виявлено, що гуцул мав шкіряну сумку, яку носив на ремені через плече. Це так звана тобівка. Ця сумка була прямокутною або округлою форми з відформованим вручну простим жорстким клинчиком. Закривалася вона на клапан, який доходив до країв стінки або був лише трішки коротшим. Клапан прикрашався тисненням і металевою фурнітурою (мідь, латунь, срібло). Ручка-ремінь кріпилася за допомогою металевих пряжок. Для мілких речей і грошей використовувалася тішка – маленька плоска сумка на дуже довгому тонкому ремені. Встановлено, що Конструкція сумки у сучасному розумінні з'являється лише наприкінці XIX і на початку XX століття. При цьому проходить розподіл сумок за сезоном та призначенням. З XX-того століття, особливо після першої світової війни, з приходом у виробництво і установи великої кількості жінок, зручна недорога сумка стає предметом, без якого не можна уявити сучасну жінку. Сумка виготовлялася в основному із шкіри. У перше десятиліття XX-того віку має місце захоплення екзотичними матеріалами: шкіри кенгуру, крокодила, змій. Представлено вплив хімії в Середина XX-того віку. Тому у шкіргалантерейному виробництві почали широко застосовуватися замітники шкіри. Це дозволило збільшити різноманітність шкіргалантерейних виробів, розширити асортимент і спростити технологічні процеси їх виготовлення. Розвиток хімії сприяв виникненню нових матеріалів і нових способів виготовлення виробів. Тому деякі вироби лише традиційно зараз називають шкіргалантерейними виробами. Основним результатом даної роботи є використання історичного опису розвитку шкіргалантерейних виробів в моделюванні і конструюванні. Результат досягається шляхом створення конструктивно уніфікованих рядів моделей. Розглянутий нами історико-етнографічний аналіз виробів, адекватно описує етапи розвитку шкіргалантерей.

Ключові слова: вироби, конструкції, матеріали, оздоблення, шкура, шкіра, стінка, клапан, формування.

Р.В. Росул, Т.М. Садовнікова, Т.Т. Рейс*Мукачевський державний університет***ІСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ КОЖГАЛАНТЕРЕЙНИХ ИЗДЕЛИЙ**

В работе рассмотрены историческое описание развития кожгалантерейных изделий для дальнейшего совершенствования моделирования кожгалантерейных изделий и создание конструктивно унифицированных рядов моделей. С помощью историко-этнографического анализа конструкции исследуемого объекта и определение параметров путем графической интерпретации, что позволит применять при изготовлении изделий. Актуализирован вопрос изделий народов Закарпатья. Выведено, что гуцул имел кожаную сумку, которую носил на ремне через плечо. Это так называемая тобівка. Эта сумка была прямоугольной или округлой формы с отформованным вручную ботаном или простым жестким клинчиком. Закрывалась она на клапан, который доходил до краев стенки или был лишь немного короче. Клапан украшался тиснением и металлической фурнитурой (медь, латунь, серебро). Ручка-ремень крепилась с помощью металлических пряжек. Для мелких вещей и денег использовалась Тишка - маленькая плоская сумка на очень длинном тонком ремне. Установлено, что Конструкция сумки в современном понимании появляется лишь в конце XIX и в начале XX века. При этом проходит распределение сумок по сезону и назначению. З XX-того века, особенно после первой мировой войны, с приходом в производство и учреждения большого количества женщин, удобная недорогая сумка становится предметом, без которого нельзя представить современную жінку. Сумка изготавливалась в основном из кожи. В первое десятилетие XX-того возраста имеет место увлечение экзотическими материалами: кожи кенгуру, крокодила, змій. Представлены влияние химии в Середина XX-того века. Поэтому в кожгалантерейные производстве начали широко применяться заменители кожи. Это позволило увеличить разнообразие кожгалантерейных изделий, расширить ассортимент и упростить технологические процессы их изготовления. Развитие химии способствовало возникновению новых материалов и новых способов изготовления изделий. Поэтому некоторые изделия только традиционно сейчас называют кожгалантерейными виробами. Основным результатом данной работы является использование исторического описания развития кожгалантерейных изделий в моделировании и конструировании. Результат достигается путем создания конструктивно унифицированных рядов моделей. Розглянутий нами історико-етнографічний аналіз виробів, адекватно описує етапи розвитку кожгалантерей.

Ключевые слова: изделия, конструкции, материалы, отделка, шкура, кожа, стенка, клапан, формирование

R. Rosul, T. Sadovnikova, T. Rejs*Mukachevo State University***HISTORICAL ASPECT OF THE DEVELOPMENT OF LEATHER GOODS**

The paper considers the historical description of the development of leather goods for the further improvement of the modeling of leather goods and the creation of structurally unified series of models. With the help of historical and ethnographic analysis of the design of the object under study and the determination of parameters by graphical interpretation, which will allow to use in the manufacture of products. The issue of products of the peoples of Transcarpathia is updated. It is

revealed that the Hutsul had a leather bag, which he wore on a belt over his shoulder. This is the so-called tobivka. This bag was a rectangular or round shape with a hand-formed bot or a simple hard wedge. It closed on the valve, which reached the edges of the wall or was only slightly shorter. The valve was decorated with embossed and metal fittings (copper, brass, silver). The handle-belt was fastened with metal buckles. For small things and money, Tishka was used - a small flat bag on a very long thin belt. It is established that the design of the bag in the modern sense appears only in the late XIX and early XX centuries. At the same time, the distribution of bags according to the season and assignments takes place. In the 20th century, especially after the First World War, with the arrival of a large number of women in production and establishments, a convenient, inexpensive bag becomes an object without which modern gin can not be imagined. skin. In the first decade of the 20th age there is a fascination with exotic materials: kangaroo leather, crocodile, snakes. The influence of chemistry in the middle of the 20th century is presented. Therefore, leather production began to be widely used leather substitutes. This made it possible to increase the diversity of leather haberdashery products, expand the range and simplify the technological processes of their wiggling. The chemical chemistry promoted the emergence of new materials and new methods of manufacturing products. Therefore, some products are only now traditionally called leather fancy goods. The main result of this work is the use of a historical description of the development of leather goods at modeling and design. The result is achieved through the creation of constructively unified series of models. Our historical and ethnographic analysis of products is glimpsed by us, adequately describes the stages of development of leather goods.

Key words: products, structures, materials, decoration, skin, leather, wall, valve, formation

Основною задачею, яка стоїть перед шкіргалантерейною промисловістю є вдосконалення моделювання шкіргалантерейних виробів на основі модульного методу і створення конструктивно уніфікованих рядів моделей з врахуванням освоєння їх виробництва на комплексно-спеціалізованих поточних лініях. Широке впровадження системи автоматизованого проектування шкіргалантерейних виробів, що дозволить швидко розробляти широкий асортимент нових моделей у відповідності з напрямком моди і попитом споживачів.

В роботі [1], вказано, що Конструкція сумки у сучасному розумінні з'являється лише наприкінці XIX і на початку XX століття. При цьому проходить розподіл сумок за сезоном та призначенням.

З XX-ого століття, особливо після першої світової війни, з приходом у виробництво і установи великої кількості жінок, зручна недорога сумка стає предметом, без якого не можна уявити сучасну жінку.

Сумка виготовлялася в основному із шкіри. У перше десятиліття XX-ого віку має місце захоплення екзотичними матеріалами: шкіри кенгуру, крокодила, змії.

Середина XX-ого віку знаменується розвитком хімії. Тому у шкіргалантерейному виробництві почали широко застосовуватися замітники шкіри. Це дозволило збільшити різноманітність шкіргалантерейних виробів, розширити асортимент і спростити технологічні процеси їх виготовлення.

Розвиток хімії сприяв виникненню нових матеріалів і нових способів виготовлення виробів. Тому деякі вироби лише традиційно зараз називають шкіргалантерейними виробами.

Актуальним питанням являються вироби народів Закарпаття. Гуцул мав шкіряну сумку, яку носив на ремені через плече. Це так звана тобівка. Ця сумка була прямокутної або округлої форми з відформованим вручну ботаном або простим жорстким клинчиком. Закривалася вона на клапан, який доходив до країв стінки або був лише трішки коротшим. Клапан прикрашався тисненням і металевою фурнітурою (мідь, латунь, срібло). Ручка-ремінь кріпилася за допомогою металевих пряжок. Для мілких речей і грошей використовувалася тішка – маленька плоска сумка на дуже довгому тонкому ремені. Вона також прикрашалася металом але головною її прикрасою була велика фігурна пряжка на ручці. Жінки західної України носили: бесаг – це переметна сумка із грубого полотна, обов'язково в клітку; дзобенка - це невелика плоска сумка на кольоровому шнурі із, що прилягала до стегна і виготовлялася із вовняної тканини з яким геометричним орнаментом, який утворював горизонтальні смуги. Ця сумка прикрашалася китицями і бахромою. Такі ж сумки але менш прикрашені носили і в інших районах України. Чоловіки підвішували необхідні предмети до поясу або затикали за кушак. Однак також були поширені невеликі гаманці і кисети, що були вишиті кольоровими нитками, а іноді срібними і золотими нитками.

Мета дослідження.

Застосувати історичний опис розвитку шкіргалантерейних виробів для подальшого вдосконалення моделювання шкіргалантерейних виробів і створення конструктивно уніфікованих рядів моделей.

Методи дослідження.

Історико-етнографічний аналіз конструкції досліджуваного об'єкту та визначення параметрів, шляхом графічної інтерпретації, які можуть застосовуватися при виготовленні виробів.

Об'єкт, предмет та методи дослідження.

Об'єктом дослідження є шкіргалантерейні вироби. Предмет дослідження – історичний розвиток шкіргалантерейних аксесуарів.

Виклад основного матеріалу

Перші конструкції шкіргалантерейних виробів Європи (Древня Греція, слов'янські народи).

Перші шкіргалантерейні вироби – це мішки із шкіри або хутра. Ці конструкції зустрічаються сьогодні у виробках народних майстрів.

В давньогрецьких похованнях зустрічаються жіночі гаманці у вигляді мішечка, поверхня якого була повністю покрита вишивкою. Мілкі побутові предмети носили за ременем або в руках.

Зображення перших сумок зустрічаються у папірусах Древнього Єгипту. Сумка, яка була знайдена при розкопках Пазирицького кургану характеризується складністю конструкції та красою оздоблення. Древні шкіргалантерейні вироби (сумки) носили на поясі, довгому ремені, на голові, за плечима, у руці, возили на візках.

У Європі сумки почали використовувати з XI століття. Це були невеликі сумки (найчастіше з ременем), у які знатні кавалери та дами клали мілкі монети для роздачі милостині. Тому ці вироби отримали назву монетників (рис.1). Великий поясний гаманець носили в основному купці та міняли.

З XV століття роль сумки міняється. Вона стає предметом, який популярний у будь якому суспільстві. Предметом розкошів стають сумки, які прикрашені вишивкою шовком або металевою ниткою (золотою, срібною), бісером. Популярною конструкцією сумки стає сумка на рамочному замку, який оздоблений перламутром та дорогоцінним камінням (рис.2).

Конструкції перших сумок зустрічаються сьогодні у народних майстрів. Більшість виробів були плоскими або з невеликими ботанами та клинчиками. Сумки були м'якої конструкції. Каркасність досягалася за рахунок матеріалу. Сумки не мали підкладки або внутрішніх відділень та кишень[2].

Матеріали і особливо оздоблення сумок були особливими для різних народностей.

Рис.1. Монетники

Рис.2. Сумки XVI – XVIII століть

На території, що була заселена слов'янами (росіянами) крім звичайних мішків для перенесення вантажів жінки не користувалися сумками. Їх заміняли хустки зав'язані у вузол.

Просту полотняну сумку, яку носили на лямці або на мотузці через плече, мали богомолки, що здійснювали довгі подорожі по "святих місцях".

Шкіряні сумки у сільського населення зустрічалися дуже рідко і були ознакою якоїсь професії. Так шкіряні сумки із грубої юхти носили пастухи[3]. Це були сумки півкруглої форми з нешироким відформованим ботаном або плоскі. Клапан закривав усю передню стінку, а щоб він не хлопав на ходу до нього пришивали куски товстого ремня, який виступав за край сумки. Клапан оздоблювали різними бляшками або декоративними цвяхами. Таку сумку носили через плече.

Особливу сумку мали коновали: невелика, із жорсткої шкіри, прямокутної форми і простими клинчиками (рис.3).

Рис.3. Сумка для коновала

На території молдови чоловіки носили трайсти - щільні пастушачі сумки із шкіри. Вони мали прямокутну форму і були оброблені по низу бахромою. Десага – сумка для чоловіків і жінок із тканини. Чоловіча десага у вигляді переметної сумки, яку носять через плече, у зв'язку з цим мала вузьку середню частину. Також мала кишені у вигляді мішків, які затягнуті шнуром.

Жіночу десагу носили у руках. Вона була за конструкцією викроєна з двох мішків (обов'язково із картої тканини), верх яких мав форму трикутника. Бокові поверхні наглухо зашиті з однієї сторони, а дві другі сторони мішка зшиті таким чином, щоб залишався вхід у вигляді трикутника.

На території Прибалтики сумки виготовляли переважно із тканини для жінок та із шкіри для чоловіків. Жіночі сумки кріпилися до пояса були плоскими і мали прямокутну або трапецієвидну форму. Вони прикрашалися вишивкою або аплікацією. Серед чоловічих сумок найпоширеніші були гаманці, які носили посередині пояса. За конструкцією вони були плоскими або мали відформований вузький ботан.

Вироби народів Середньої Азії, Сходу та Кавказу.

Башкири і татари займалися переважно розведенням худоби і славилися обробкою шкіри (татарський саф'ян). Тому вони виготовляли шкіргалантерейні вироби переважно із шкіри.

Сумка була приналежністю чоловічого костюму. Жінки користувалися звичайними мішками або мали сумки-кісети, які були прикрашені вишивкою.

У чоловіків окрім гаманців для мілких речей були мисливські сумки, які підвішувалися до пояса на петлях. Татари прикрашали таку сумку клапаном з тисненням і металевими бляшками, башкири – кольоровою аплікацією із шкіри.

Для Середньої Азії, де було розвинене ткацтво, килимарство, та обробка шкіри характерною конструкцією шкіргалантерейних виробів є переметна сума (Рис.4). Це широка смуга тканини, до кінців якої пришиті плоскі кишені. Іноді вони відкриті, іноді зашнуровані. Виготовляли ці сумки із килимової тканини або із товстої грубої вовняної тканини.

Кожен народ використовував традиційні кольори та орнамент.

Узбеки – сумки із вовняної тканини яскравих кольорів у сполученні з чорним. Із тонкої шкіри шили плоскі гаманці, які носили за поясом. Їх прикрашали накладним тисненням і смугами із шагрени. Для мілких монет використовували гаманці у вигляді глечика з вузьким горлом, що дозволяло виготовляти їх без застібки.

Таджики – майже всі шкіргалантерейні вироби виготовлялися із шкіри в тому числі і переметні суми. Для перенесення провізії та її зберігання використовувалися сумки та мішки із

шкіри ягнят, яку знімали цілу і зшивали знизу. Але навіть такі сумки прикрашали. Так верх мішка обшивали смужкою шкіри яскравого кольору, внизу пришивали бахрому, а ділянки лап прикрашали шкіряними китицями[4].

У таджиків гаманці і сумки мали внутрішні відділення або кишені. Клапан сумки за конструкцією був коротшим стінки. Майстри Середньої Азії вручну відформовували ботан і іноді робили його двохскладковим. Тобто їх вироби мали порівняно з іншими народами складнішу конструкцію.

Жінки для шиття виготовляли сумки, які мали форму трапеції з коротким клапаном, що прикріплювався до задньої стінки коротким ремнем. Сумки прикрашалися вишивкою, орнаментом.

У туркменів були поширені переметні суми із килимової тканини з традиційним туркменським орнаментом у чорно – червоних тонах. Такі сумки називалися кап, чувал. Для зберігання мільких речей використовувалася плоска сумка, що була схожа на подушку з ручкою-шнурком.

Воїни та мисливці носили пояси, до яких підвішували зброю, кресало, а також і маленьку декоративну плоску сумку з клапаном, який був прикрашений срібними накладками. Жінки носили хейкен – шкіряна сумка для ключів і мільких грошей.

Рис.4. Сумки народів Середньої Азії

а – переметна сума; б - кошіль для мільких монет; в – мішок із шкіри ягняти; г – сумка для швацького приладдя; д – сумка з підвішеним вогневом для мисливця; ж – калта; з – калта з аплікацією із шагреневої шкіри

Велике значення для туркменів, що кочували мала сумка, яка називалася торбою і заміняла шафу або скриню. В неї складали одяг і вшали на стіну юрти.

У казахів чоловіки носили сумку, яка називалася калта. Вона була півкруглої, рідше прямокутної форми, плоскою або з ботаном і підвішувалася до пояса.

Народності Кавказу носили плоскі гаманці з клапаном трикутної форми іноді з двома відділеннями в середині[5]. Ці сумки були пошиті з кусочків кольорової шкіри[6] (рис.5).

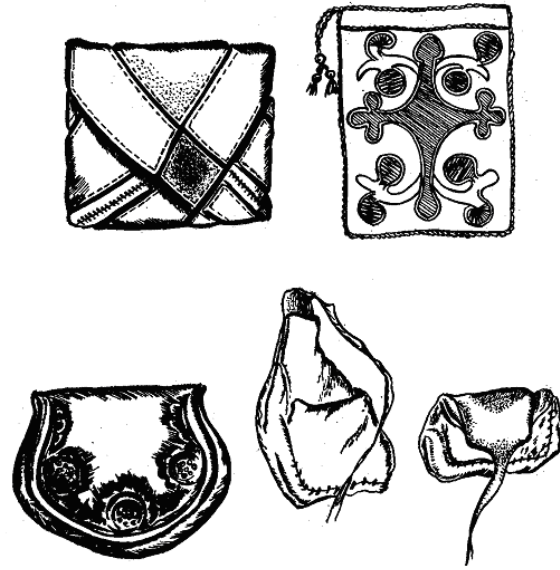

Рис.5. Сумки народів Кавказу

Черкеси мали гаманці для мілких грошей із тканини з аплікацією, яка була вирізана із бичачого пузиря.

У Дагестані були килимові переметні суми, які мали нашиті у декілька рядів кисті.

Для Грузії характерні переметні суми – хурджин із шкіри, які були затягнуті шнуром або відкриті (із килима); бурдюк – із шкіри для вина, олії, сиру. Чоловіки підвішували до пояса доволі велику сумку-гаманець, яку кріпили за дві петлі, що знаходилися на задній стінці. Така сумка була плоскою але добре відформованою, вона мала клапан, що був коротшим за стінку і мав овальну форму. При виготовленні клапана в середині нього вирізали довгу стрічку, яка звужувалася до низу і закінчувалася вузлом. Краї клапана оброблялися рельєфною строчкою.

В Азербайджані сумки виготовлялися переважно із тканини. Найбільш поширені були: хейве – переметна сумка, що була схожа на середньоазіатські але мала ромбовидний виріз у центрі; хурчун – переметна сумка з відкритими кишнями.

Певний період у житті людини на землі пояси виконували однакову з татуюванням психологічну функцію і зустрічалися навіть там, де люди не носили одягу із-за гарячого клімату, наприклад, у Африці. Пізніше пояс став необхідним людині для того, щоб носити різні предмети, для підтримання одягу на тілі, для прикрасення костюму.

У середні віки пояс символізує достоїнство і подружню вірність, а також слугує для носіння дзеркал, ключів, дзвіночків[7].

Пояси були дуже популярні на Сході, що пов'язано з вільним одягом, який необхідно було обов'язково підв'язувати.

Конструкції виробів XIX початку XX століття.

Конструкція сумки у сучасному розумінні з'являється лише наприкінці XIX і на початку XX століття. При цьому проходить розподіл сумок за сезоном та призначенням.

З XX-ого століття, особливо після першої світової війни, з приходом у виробництво і установи великої кількості жінок, зручна недорога сумка стає предметом, без якого не можна уявити сучасну жінку.

Сумка виготовлялася в основному із шкіри. У перше десятиліття XX-ого віку має місце захоплення екзотичними матеріалами: шкіри кенгуру, крокодила, змій.

Середина XX-ого віку знаменується розвитком хімії. Тому у шкіргалантерейному виробництві почали широко застосовуватися заміники шкіри[8]. Це дозволило збільшити різноманітність шкіргалантерейних виробів, розширити асортимент і спростити технологічні процеси їх виготовлення.

Висновки.

Основним результатом даної роботи є використання історичного опису розвитку шкіргалантерейних виробів в моделюванні і конструюванні. Результат досягається шляхом створення конструктивно уніфікованих рядів моделей.

Розглянутий нами історико-етнографічний аналіз виробів, адекватно описує етапи розвитку шкіргалантереї.

Подальше дослідження передбачає впровадження результатів роботи в процес моделювання і конструювання шкіргалантерейних виробів.

Література

1. Якимова Г.П. Проектування та виготовлення шкіргалантерейних і лимарних виробів // Г.П. Якимова, Т.М. Садовнікова, Р.В. Росул // Навчальний посібник. – К.: 2010
2. Ермилова Д.Ю. История домов моды: / Д.Ю.Ермилова / Учебное пособие - «Academia», 2003
3. Шевнюк О.Л. Історія костюма: / О.Л.Шевнюк // Навч. посібн. Реком. МОНУ - Знання, 2008
4. Стамеров К.К. Нариси з історії костюма. / К.К.Стамеров /// У двох частинах. Мистецтво, 1978
5. Куленко М. Основи графічного дизайну / М. Куленко Підручник для студ. ВНЗ, - Кондор-2007
6. Білодід Ю.М. Основи дизайну: / Ю.М.Білодід, О.П.Поліщук // Навчальний посібник, Парапан, - 2004
7. Фольта А.В. Основы художественного конструирования. / А.В.Фольта, Н.Д.Бевз, Р.И.Смолинский // Практикум: ВУЗов Учебник для студ. Вища школа, - 1978
8. Веселовська Г.В. Комп'ютерна графіка / Г.В.Веселовська, В.С.Ходаков, В.М.Веселовський // Навч. посібник для студ. ВНЗ. Реком. МОНУ – Олді плюс, - 2008

Рецензенти:

Стегней Мар'яна Іванівна, МДУ, декан факультету «Економіки, управління та інженерії», доктор економічних наук, професор

Жигуц Юрій Юрійович, УжНУ, завідувач кафедри «ТМ», доктор технічних наук, професор

Стаття надійшла о редакції 07.11.2018